

OSZTÁLYOZÁS

A tezauszok jelentéstani szerkezetének tipológiája

Világszerte egyre több tezausz készül. Rendszerezésükre, osztályozásukra már nagy számuk miatt is szükség van. Az eddigi rendszerezési kísérletek általában megjelenési formájukból vagy készítésük módszeréből indultak ki. Minthogy azonban ma még a legtöbb tezausz Achilles sarka strukturális jellegű, célszerűnek látszik, hogy rendszerezésüket szemantikai strukturájuk tipizálása alapján kíséreljük meg.

A tezausz szemantikai strukturáját a lexika, a fogalmi rendszer és a lexikai-szemantikai kapcsolatok rendszere együttesen adja. E három összetevő - ténylegesen meglévő tezauszok vizsgálata alapján - a következőképpen tipizálható:

A lexika

- L_1 - természetes lexikájú tezauszok
- L_2 - mesterséges lexikájú tezauszok
- $L_{2.1}$ - egyenértékű deszkriptor-osztályokat tartalmazó tezauszok
- $L_{2.2}$ - toleráns deszkriptor-osztályokat tartalmazó tezauszok
- $L_{2.3}$ - a deszkriptorok mellett egyéb mesterséges lexikális elemeket is tartalmazó tezauszok
- L_3 - kombinált lexikájú, azaz természetes és mesterséges elemeket egyaránt tartalmazó tezauszok.

Aszerint, hogy valamely tezausz lexikája explicit vagy implicit-e, a fenti típusokat tovább pontosíthatjuk /pl. $L_{2.1}^e$ vagy L_3^i /.

A fogalmi rendszer /itt mind a négy típus-csoport külön-külön veendő figyelembe/

- F_1 - a fogalmi rendszer átfogóképessége szerint
- $F_{1.1}$ - politematikus tezausz
- $F_{1.2}$ - monotematikus tezausz
- F_2 - a fogalmi rendszernek az adott szakterülethez való alkalmassága szerint, amiben különböző fokozatokat állapíthatunk meg, um. $F_{2.1}$, $F_{2.2}$, $F_{2.3}$... F_{2n} .

- F₃ - a fogalmi rendszer kialakításának módszere szerint
- F_{3.1} - a fogalmak apriori feltételezésével készített tezauruszok
- F_{3.2} - a fogalmak reprezentatív kiválasztásával készített tezauruszok

Konkrét elemzés alapján itt is lehetőség nyílik az egyes típusok tovább-bontására.

- F₄ - a fogalmi rendszer típusa szerint
- F_{4.1} - fogalmakkal és témákkal operáló tezauruszok
- F_{4.2} - fogalmakkal operáló tezauruszok
- F_{4.3} - fogalmakkal és szemantikai tényezőkkel operáló tezauruszok

A lexikai-szemantikai kapcsolatok rendszere

- K₁ - a paradigmatiszus kapcsolatokat nem differenciáló tezauruszok
- K₂ - csupán a hierarchikus és az asszociatív kapcsolatokat differenciáló tezauruszok.
- K₃ - a kapcsolatokat fajták szerint differenciáló tezauruszok
- K₄ - a paradigmatiszus kapcsolatokat fajták és szempontok szerint differenciáló tezauruszok.

A fenti "jelzetválasztékból" a megfelelőeket bármely tezauruszhoz könnyen hozzárendelhetjük, s ennek alapján lehetőségünk nyílik a tezauruszok összehasonlító kutatására, illetve továbbfejlesztésére.

/Naučno-Tehnicsezskaja Informacija, Szer.2. 4.sz.
1975. p.14-19./

Futala Tibor

